

CLASA a IX-a, luna martie

SENSUL CUVINTELOR. FOLOSIREA CORECTĂ A NEOLOGISMELOR

(ghid de studiu)

Ramura lingvisticii care studiază sensul (înțelesul, semnificația) cuvintelor se numește SEMATICA.

De-a lungul timpului, unele cuvinte își păstrează sensul, în timp ce altele, fie se resemantizează (își schimbă sensul), fie dezvoltă sensuri secundare, alături de cele de bază. Cuvintele care sunt folosite cu mai multe sensuri se numesc CUVINTE POLISEMANTICE. De exemplu: *cap, carte, limbă, masă, a face* au dezvoltat, în timp, semnificații diverse.

Exercițiu: Caută în dicționar câte trei sensuri diferite pentru cuvintele de mai sus.

ATENȚIE! Cuvintele polisemantice pot fi ușor confundate cu omonimele (cuvinte care au aceeași formă și sensuri diferite). Omonimele au etimologie (origine) diferită: *lac, liliac, toc, lin* și desemnează realități diferite, în timp ce cuvintele polisemantice desemnează realități care dețin un element comun (o asemănare). De exemplu, cuvântul *ochi*, organ anatomic, ochi de apă, ochi de aragaz, ou ochi, ochi de ață, toate au în comun forma rotundă. Cuvântul *capră* se află în aceeași situație: animal, aparat de gimnastică, capra de tăiat lemne au aceeași formă și patru picioare. *Limbă*, organ anatomic, sistem de comunicare, zonă de uscat care este înconjurată de apă.

Este esențială cunoașterea sensului cuvintelor, mai ales în cazul neologismelor, pentru că astfel se evită folosirea incorectă a termenilor sau chiar înțelegerea greșită a unor mesaje.

S-a constatat că o mare parte dintre vorbitori folosește incorect termeni neologici.

Cuvântul *fortuit* preluat din limba franceză înseamnă: *care ține de hazard, de întâmplare* este sinonim cu: *întâmplător, neprevăzut, accidental, ocazional*.

Mulți vorbitori folosesc acest adjectiv cu sensul de *forțat*.

Cuvântul *doleanță* provenit tot din limba franceză, înseamnă *plângere, reclamație*. (Protestatarii au formulat mai multe doleanțe.) Adeseori cuvântul este folosit în mod incorect cu sensul de *dorință*.

Cuvântul *salutar*, care este sinonim cu *salvator* (Intervenția medicilor a fost *salutară*= *salvatoare pentru acest pacient*), dar este folosit uneori incorect ca un derivat de la *salut*.

Solicitudine, care înseamnă *atitudine binevoitoare, ocrotitoare*, este folosit incorect cu sensul de *solicitare*.

PLEONASMUL

În lingvistică un **pleonasm** (din grecescul *πλεονασμός* *pleonasmos*, exces) este exprimarea unei idei folosind mai multe cuvinte decât este necesar. În funcție de context și de intenție pleonasmul poate reprezenta fie o greșeală de logică sau o stângăcie de exprimare — pentru că aduce redundanță (un surplus) în transmiterea informației.

Pleonasmul este de obicei prezentat ca greșeală de logică sau doar o stângăcie stilistică, așa cum este și cacofonia. Unele construcții pleonastice sunt foarte supărătoare prin defectele sintactice — de exemplu anacolutul *dintre aceștia, majoritatea dintre ei* —, în timp ce altele sunt ușor tolerabile și chiar justificate prin faptul că ajută la expresivitate sau la precizarea sensurilor. Cu toate acestea, există pleonasmе admise în limba română (de exemplu, „ani de zile”, „mujdei de usturoi” = must de ai + usturoi).

Caracteristica definitorie a pleonasmului este faptul că sensul unuia din cuvintele implicate este în totalitate inclus în celelalte, ceea ce face ca acest cuvânt să fie, din punct de vedere strict logic, total inutil. De exemplu în *dar însă*. Alte exemple:

- *M-am întors înapoi.*
- *Planuri de viitor*
- *Mijloace mass-media (mass media = mijloace de comunicare în masă)*
- *Autobiografia mea*
- *Caligrafie frumoasă (kalo= frumos, graphein =a scrie)*
- *A cronometra timpul (kronos = timp)*
- *Harta mapamondului*
- *Vă rugăm să avansați înainte.*
- *Coboară jos!*
- *moș bătrân*
- *a dăinui permanent*
- *contrabandă ilegală*
- *același numitor comun*
- *atac agresiv*
- *hepatită la ficat*
- *antică și de demult*
- *mijloacele mass-media (sau mijloacele media)*
- *decât numai*

Asemenea construcții dovedesc necunoașterea sensului cuvintelor, neglijență în exprimare sau dorința vorbitorului de a impresiona prin folosirea unor cuvinte elegante.

CONFUZIA – ATRACȚIA PARONIMICĂ

Este o greșeală determinată atât de forma asemănătoare a unor cuvinte (uneori sunt paronime, deoarece diferă doar o literă), cât și de necunoașterea sensului acestora.

Cele mai frecvente confuzii apar în următoarele cazuri:

- *a investi (a folosi o sumă de bani într-o afacere sau pentru a cumpăra un produs)*
- *a investi (a acorda cuiva o autoritate, o funcție publică)*

- *a colabora (a lucra împreună cu cineva)*

- *a corobora (a consolida, a sprijini de exemplu= Explicațiile mai vechi coroborate cu cele mai noi nu sunt însă suficiente pentru înțelegerea fenomenului.)*
- *a gira (a garanta printr-un act oficial)*
- *a gera (a conduce o afacere în numele cuiva)*
- *a enerva (a produce o stare de iritare nervoasă)*
- *a inerva (a forma rețeaua de nervi a unui organ, a stimula un nerv)*

TEMĂ:

A. Rezolvați fișa de lucru 2, fișa de lucru 3 din Auxiliarul LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ (Caiet de lucru, Editura BOOKLET, paginile 181 – 184

*B. Pentru textul literar Moara cu noroc ați primit marți, 10 martie, fișele de lucru.
Vă doresc mult succes! Puteți să-mi trimiteți temele voastre pe adresa:
bostan_rodica@yahoo.com*